

РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ЩОДО ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ВТРАТИ ІННОВАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Забашта Є. Ю., аспірант

Київський національний університет технологій і дизайну

Постановка проблеми. Шлях інтеграції України у високотехнологічне конкурентне середовище Європейського Союзу (ЄС) зумовило потребу формування та запровадження інноваційного розвитку металургійних підприємств; держава повинна забезпечити високі темпи економічного зростання; вирішити пріоритетні проблеми (екологічні та соціальні); покращити конкурентоспроможність національної економіки; підвищити експортний потенціал країни; гарантувати економічну безпеку галузі. Проаналізовано, що в Україні існує багато проблем, які перешкоджають здійсненню інноваційних процесів як на рівні металургійного підприємства, так і на рівні держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасній економічній літературі достатньо уваги приділяється управлінню ризикам та інноваційній діяльності підприємств України, зокрема можна виділити таких іноземних авторів, як П. Друкер, Б. Людвалл, Р. Нельсон, М. Портер, Й. Шумпетер, а також вітчизняних – А.В. Скрипника, О. В. Ареф'єва, О. Б. Бутнік - Сіверський, І. А. Нечаєва, А.В. Василенка, Ю.Є. Атаманової, О.М. Давидюка, В. М. Гесць, Л. І. Донець, М. М. Єрмошенко, С. М. Ілляшенко, Г. В. Козаченко, Д. Ф. Крисанов, В.В. Лук'янова, Н. О. Лисенко, І. Г. Манцуров, Т. Л. Мостенська, В. І. Мунтіян, О. М. Петухова, В. В. Прохорова, Н.А. Герасимчук, Т.В. Мірзоєва, Н. С. Скопенко, І. В. Федулова, В. Ю. Харчук, Н. І. Чухрай. Українські науковці – Л.І. Донець, О. В. Шепеленко, С. М. Баранцева [1-6] проводять дослідження «обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», також В.В. Лук'янов аналізує поняття «Економічний ризик». А.В. Матвійчук у своєму дослідженні «Аналіз і управління економічним ризиком» проводить дослідження ризику та його впливу на підприємство. На сьогодні, на жаль, не склалося однозначного тлумачення сутності ризиків та їх впливу на діяльність підприємства через складність самого поняття, недостатнього вивчення цього явища в економіці.

Невирішені складові загальної проблеми. Слід зазначити, що причинами виникнення ризиків інноваційної діяльності є [7]:

- зниження запланованих обсягів виробництва і реалізації продукції, які викликані зменшенням продуктивності праці, простоем устаткування, відсутністю необхідної кількості матеріалів, підвищенням відсотком браку виробленої продукції;

- зменшення цін, за якими передбачалося реалізовувати продукцію, в зв'язку з низьким рівнем якості, несприятливими змінами ринкової кон'юнктури, падінням попиту;

- збільшення фонду оплати праці;
- збільшення податкових платежів та інших відрахувань;
- висока затримка поставок, перебої з електроенергією і паливом;
- моральний і фізичний знос устаткування.

Для того, щоб скоротити або уникнути вплив ризиків на діяльність підприємства необхідно мінімізувати ризики, сформувавши методичний підхід управління ризиком, скоротити відхилення показників від нормативних та забезпечити достатній рівень прибутку та ефективності. За цих обставин підприємства зможуть забезпечити відповідні умови для стратегічного розвитку у майбутньому.

Формування цілей статті. Головною метою роботи є розробка методичного підходу щодо процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей. При здійсненні інноваційної діяльності ризик-менеджери повинні мати безперервний, інтегрований доступ до інформації по поточному моніторингу ризиків підприємства, а в разі необхідності - використовувати наявні в базі способи щодо управління ними, що забезпечить виконання одночасно декількох сформульованих принципів - безперервності, вдосконалення та інформаційної достатності.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на те, що основним джерелом інноваційної діяльності є власні кошти підприємств, а інноваційні проекти, як правило, досить ризиковані заходи, тому необхідно формування нових підходів до проблеми управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства, що обумовило необхідність розробки його алгоритму, який представлено на рис.1.

Представлений алгоритм складається з трьох складових: аналітичної, практичної та інформаційної складової. Процес управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства має чотири етапи, а саме, ідентифікація виникнення ризику, діагностика ризику, розробка заходів щодо мінімізації та нейтралізації ризику, аналіз та оцінка ефективності управління ризиком (рис.2), метою якого є мінімізація негативних наслідків настання ризикових подій.

Перший етап «Ідентифікація ризику втрати інноваційних можливостей підприємства». Ідентифікація зводиться до виявлення можливих проблем, які проявляються у вигляді дисбалансу структурних складових інноваційних можливостей підприємства за рахунок як зовнішніх так і внутрішніх факторів, що виявилось у збільшенні витрат, зниженні обсягів прибутку, зменшенні обсягів реалізації продукції в порівнянні з попередніми періодами. Визначається максимальна кількість ризиків, яким піддається підприємство. Ризики, які виявлені у процесі ідентифікації групуються і описуються.

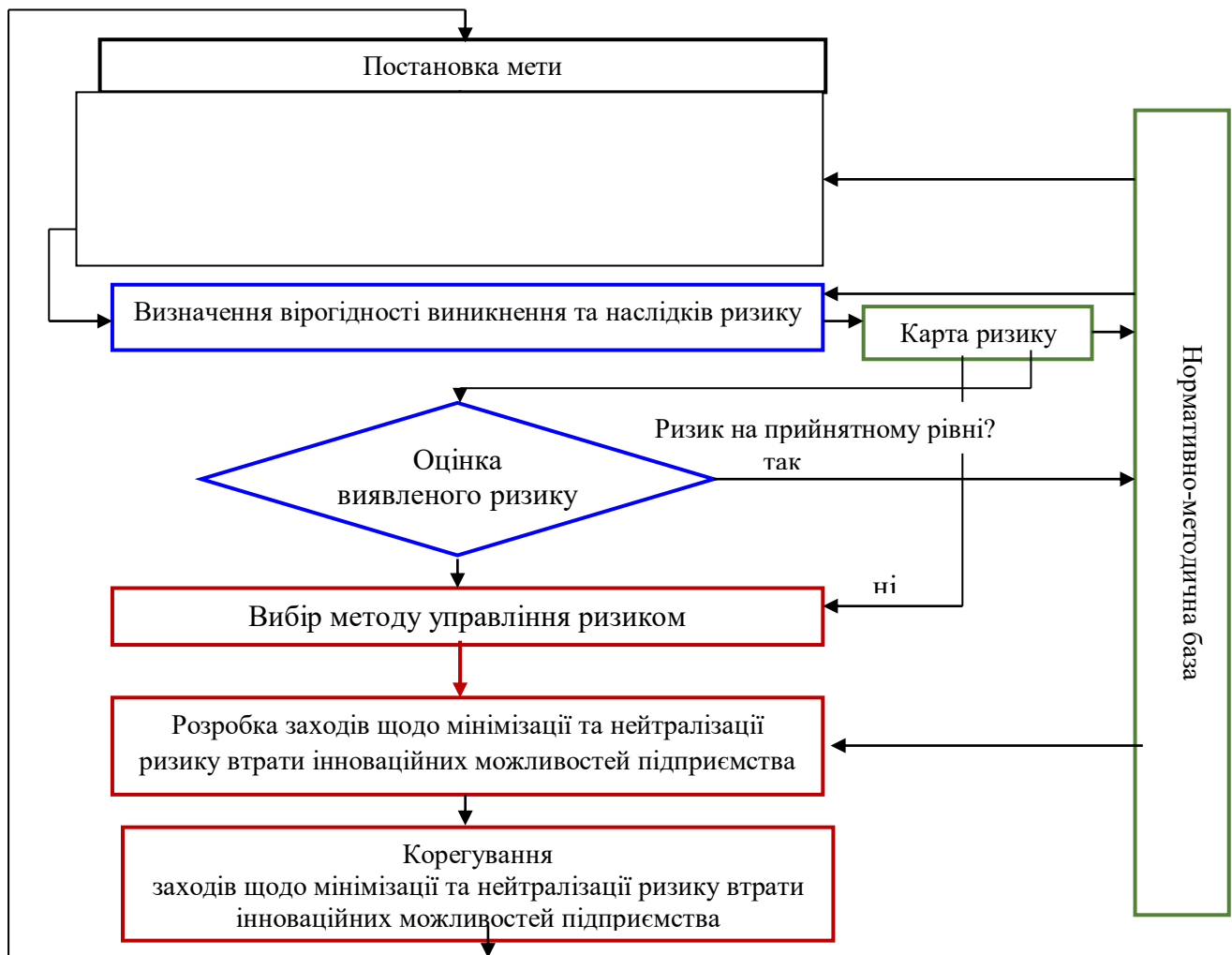

Рис. 1. Алгоритм процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств [узагальнено автором]

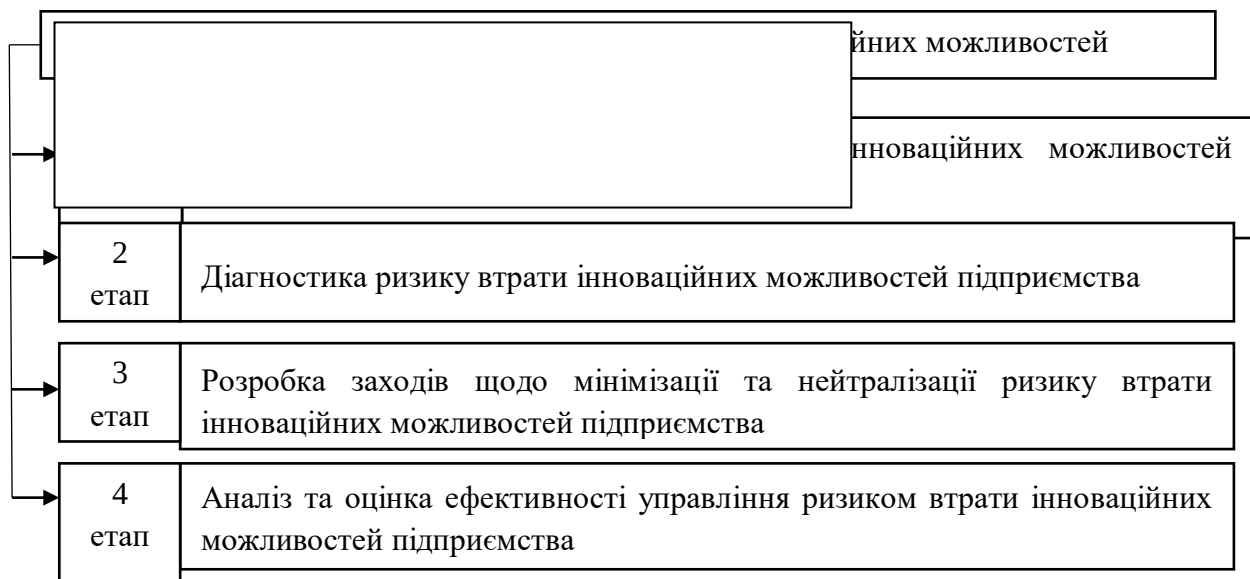

Рис. 2. Етапи процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства [8]

Організація процесу ідентифікації ризиків вирішує наступні питання: яку інформацію слід збирати; з яких джерел її можна отримати; яким чином інформацію потрібно систематизувати, структурувати і зберігати; як її аналізувати. Визначається дерево ризиків втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств (рис.3), в якому ідентифікуються групи комерційних, фінансово-економічних, соціальних, виробничих, технологічних, проектних, інноваційних, маркетингових ризиків, ризиків неплатоспроможності з деталізацією ризиків в кожній групі.

Ризик втрати інноваційних можливостей підприємств	Група комерційних ризиків	Ризик зниження доходності
		Ризик зміни загальноекономічної ситуації в країні
	Група ризиків неплатоспроможності	Ризик зниження ліквідності
		Ризик зниження власного капіталу
		Валютний ризик
	Група фінансово-економічних ризиків	Ризик зовнішньоекономічної діяльності
		Ризик прямих фінансових втрат
		Ризик необґрунтованих витрат
	Група соціальних ризиків	Ризик професійного захворювання
		Труднощі з набором кваліфікованої робочої сили
		Нерозвинена соціальна інфраструктура
	Група виробничих ризиків	Ризик, пов'язаний з галуззю виробництва
		Ризики, пов'язані з транспортуванням продукції
		Зростання обсягів виробництва у конкурентів
		Підвищення цін на енергоносії
	Група технологічних ризиків	Експлуатаційний ризик, пов'язаний з фізичним зносом обладнання
		Ризик пов'язаний з веденням нового обладнання
		Ризик дефіциту кваліфікованих робітників
	Група проектних ризиків	Ризики невизначеності внутрішнього середовища проекту
		Ризики потенційних втрат від реалізації проекту
	Група інноваційних ризиків	Ризики на стадії виникнення інновації
		Ризики на стадії становлення інновації
		Ризики на стадії впровадження або спаду інновації
	Група маркетингових ризиків	Ризик зміни кон'юнктури
		Ризик помилкового вибору стратегії
		Ризик незатребуваності продукції
		Логістичний ризик

Рис. 3. Групи ризиків втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств [4]

Ідентифіковані ризики повинні бути діагностовано і ранжовано з точки зору їх пріоритетності. Для цього використовується якісний аналіз ризиків. Серед якісних методів оцінки ризику найбільш часто використовуються наступні: аналіз доречності витрат; метод аналогій; метод експертних оцінок.

Другий етап «Діагностика ризику втрати інноваційних можливостей підприємства». Фактори, що впливають на ризик втрати інноваційних можливостей підприємства, збираються в єдину систему і визначається ступінь впливу кожного фактору на інноваційні можливості підприємства. Особливу увагу слід приділити визначенню значимості ризику та величини втрат у випадку реалізації ризику, оскільки від цього залежить подальший прогноз ефективності інноваційної діяльності підприємства. Отримані результати застосовуються при подальшому аналізі ризику (рис. 4).

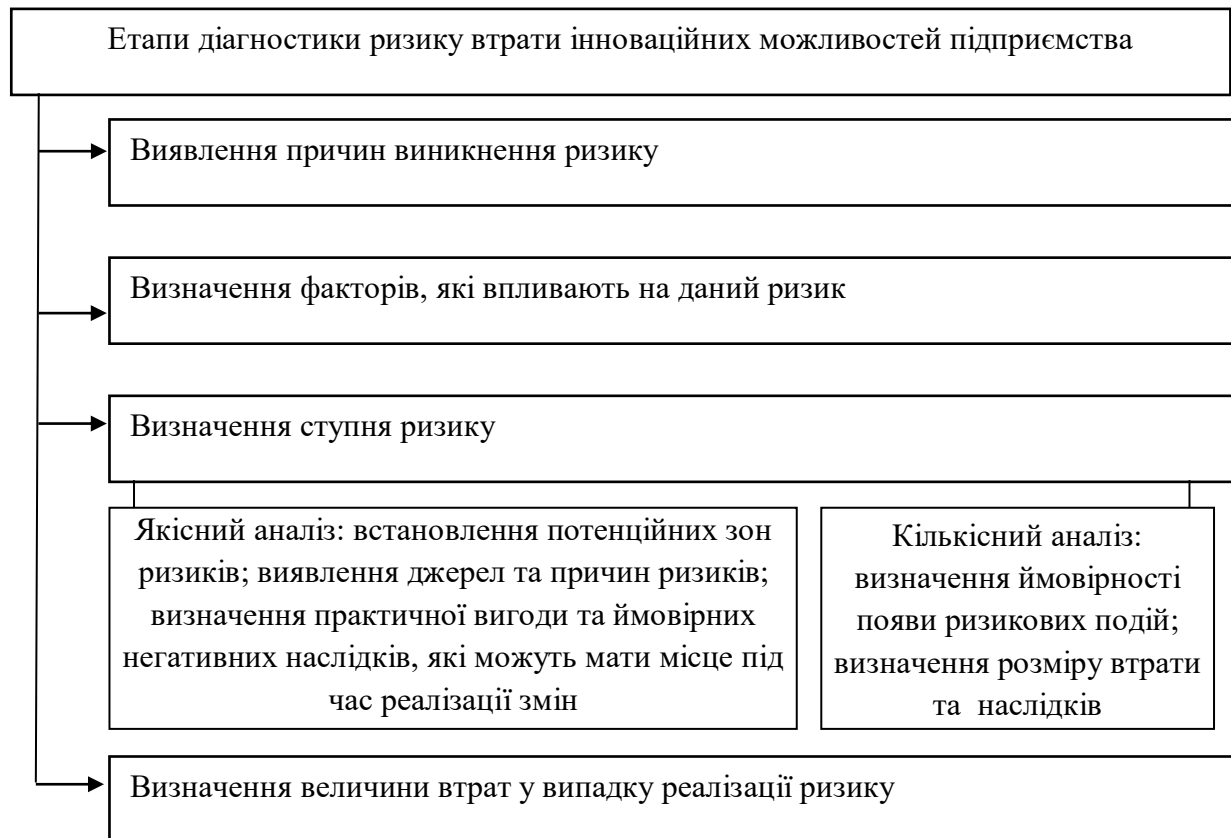

Рис. 4. Етапи діагностики ризику втрати інноваційних можливостей підприємства [8]

До факторів, що впливають на ризик інноваційній діяльності слід віднести наступні: соціально-економічні, природно-кліматичні та виробничо-економічні. Кожен з цих чинників в тій чи іншій мірі впливає на ризики, які виникають в процесі інвестиційної діяльності. Для наочності необхідно фактори, що впливають на даний ризик зібрати в єдину систему і визначити ступінь впливу кожного фактору на інноваційну діяльність.

Такий розподіл факторів дозволяє глибше враховувати специфіку металургійних підприємств і підвищити точність оцінки їх діяльності.

Одним із способів якісної оцінки ризику є метод експертних оцінок. З метою ранжування ризиків в межах підрозділу ризик-менеджменту утворена група експертів з 10 осіб. Важливим моментом експертних процедур є оцінка узгодженості дій експертів і достовірності експертних

оцінок. Існуючі способи визначення достовірності експертних оцінок засновані на припущенні, що в разі узгодженості дій експертів достовірність оцінок гарантується. Найбільш часто для цих цілей використовують коефіцієнт конкордації (згоди), величина якого дозволяє судити про ступінь узгодженості думок експертів і, як наслідок, про достовірність їх оцінок.

Коефіцієнт конкордації визначається з вираження (1) [8]:

$$W = \frac{\sigma_{\phi}^2}{\sigma_{\max}^2} \quad (1)$$

де σ_{ϕ}^2 - фактична дисперсія сумарних оцінок, даних експертами;

$\sigma_{\max}^2$ - дисперсія сумарних оцінок в разі, коли думки експертів повністю збігаються.

Розрахунок ризику втрати інноваційних можливостей представляє собою бальну оцінку значущості ризику та визначається за наступною формулою (2) [8]:

$$I_{ri} = P_{qi} \times I_{qi} \quad (2)$$

де I_{ri} – індекс ризику, в балах;

P_{qi} – ймовірність виникнення ризику, в балах;

I_{qi} – величина ймовірних втрат, в балах.

Кількісна оцінка ризику кожного виду і ризику втрати інноваційних можливостей в цілому визначається за наступною формулою:

$$R_{ij} = \frac{1}{m} \sum_{i=1}^{n_j} R_{ij} \cdot g_{ij}, (j = \overline{1..N}) \quad (3)$$

де R_{ij} - бальна оцінка і-го фактору у j-му виді ризику;

g_{ij} - вага і-го фактору у j-му виді ризику;

n_j - число факторів, які враховуються у j-му виді ризику;

m – розмах бальної шкали, в межах якої здійснюється оцінка факторів;

N – кількість видів ризиків, які характеризують ризик втрати інноваційних можливостей.

Інтерпретацію ризику втрати інноваційних можливостей (R_{in}) пропонується здійснювати за модифікованою емпіричною шкалою ймовірності настання ризикової події (табл.1).

Таблиця 1

**Шкала інтерпретації ризику втрати інноваційних можливостей (R_{in})
за модифікованою емпіричною шкалою Харрінгтона***

Інтервал значень зведеного показника, (R_{in})	Найменування градації ризику інноваційної діяльності	Опис небажаного результату	Категорія ризику проекту	Характеристика можливих втрат
0-0,2	Катастрофічний	Занадто висока ймовірність сумарного ризику	5	Великі фінансові втрати, шкоди діловій репутації фірми, довгостроковий простій в роботі підприємства або деяких його підрозділів
0,2-0,4	Критичний	максимально допустима величина сумарного ризику	4	значні фінансові втрати, негативний вплив на ділову репутацію, порушення роботи окремих систем
0,4-0,6	Підвищений	прийнятна величина сумарного ризику	3	Відносно незначні фінансові втрати, порушення окремих функцій систем
0,6-0,8	Допустимий	стандартна величина сумарного ризику	2	Фактично непомітні в роботі систем і підрозділів
0,8-1	Безризиковий	незначна величина сумарного ризику	1	Ніяк не відображаються в роботі систем і підрозділів

***Джерело: складено автором на основі [8]**

Градація ризику втрати інноваційних можливостей та його якісна характеристика:

- безризикова область – область, в якій збитки не очікуються (нульові втрати), і підприємства отримують як мінімум розрахунковий прибуток;
- область допустимого ризику є найбільш оптимістичною. В її межах інноваційна діяльність зберігає свою економічну доцільність, так як суб'єкт ризикує лише частиною або в межах всієї величини чистого прибутку;
- область підвищеного ризику характеризується тим, що збитки можуть відповідати очікуваному прибутку або перевищувати його. Підприємство ризикує тим, що зробить покриття всіх своїх виробничих витрат і не отримає ніякого доходу. Існує прийнятна величина ризику незначних фінансових втрат, проте нововведення вважаються вдалими. У даній області можливі простоя окремих функціональних систем, деякі зриви з проведенням НДДКР, модернізацією зразків, закупівлею і виробництвом інноваційного продукту;
- область критичного ризику характеризується тим, що суб'єкт інноваційної діяльності ризикує не тільки втратити прибуток, але і

недоотримати передбачуваного доходу. Межа цієї області відповідає величині втрат повного розрахункового доходу. Фінансові втрати підприємства значні, збитки відповідають розміру власного капіталу. Підприємствам доводиться відшкодовувати частину своїх витрат. Виникає ймовірність невиконання інноваційних проектів, порушується робота окремих систем, інноваційних процесів, що суттєво впливає на ділову репутацію підприємства. Оскільки величина сумарного ризику досягає максимально допустимого значення, то інновації вважаються абсолютно невдалими;

- область катастрофічного ризику є найбільш песимістичною. Ймовірні кризові фінансові втрати перевищують критичний рівень і можуть досягати величини, рівної майновому стану підприємства. У цій області дуже висока ймовірність сумарного інноваційного ризику, тому економічно недоцільно і неприпустимо проведення нововведень. Інноваційна діяльність призводить до довгострокового простою роботи ключових підрозділів, банкрутства, закриття підприємства і розпродажу майна.

У результаті на основі проведеної оцінки будується карта ризику для візуалізації ризику втрати інноваційних можливостей (рис.5).

Величина імовірних втрат	Максимальні 0,8 – 1					
	Високі 0,6-0,8					
	Середні 0,4-0,6					
	Низькі 0,2-0,4					
	Мінімальні 0,2-0					
		Слабко імовірний 0-0,2	Малоймовірний 0,2-0,4	Середній 0,4-0,6	Високий 0,6-0,8	Дуже високий 0,8-1
Рівень імовірності настання ризику						

Зона 1

— зона прийняттого рівня ризику, який підприємства можуть усунути самостійно.

Зона 2	– зона помірного рівня ризику. При наближенні до критичної межі необхідно провести заходи щодо їх зниження до прийняттого рівня.
Зона 3	– зона високого ризику, який постійно знаходяться під контролем фахівців. Необхідно негайно проводити заходи щодо зниження рівня ризику хоч би до зони помірного ризику.

Рис. 5. Карта ризику втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств [4,8]

Третій етап «Розробка заходів щодо мінімізації та нейтралізації ризику втрати інноваційних можливостей підприємства» - на даному етапі формується система управління ризиком в інноваційній діяльності (рис.6).

В межах кадрової складової здійснюється нейтралізація та мінімізація соціальних ризиків шляхом підбору для кожного працівника умов праці в конкретному професійному середовищі з урахуванням психофізіологічних можливостей людини, що дозволяє заздалегідь виявляти відмінності в мотивах поведінки суб'єктів і джерел ризику.

Фінансово-економічній складовій притаманна група комерційних ризиків, ризиків неплатоспроможності та фінансово-економічних ризиків. Для нейтралізації і мінімізації даних ризиків доцільно здійснювати регулярний моніторинг внутрішнього і зовнішнього середовища організації, розробляти заходи щодо підвищення ефективності використання всіх ресурсів підприємства, заздалегідь виявляти відмінності в мотивах поведінки суб'єктів і джерел ризику, формувати мережі інвестиційних банків, спеціально створених для надання кредитів на капітальні витрати.

Виробничо-технологічній складовій характерні виробничі, технологічні та проектні ризики. Позитивно впливає на рівень ризиків їх нейтралізація і мінімізація шляхом страхування майна, встановлення частоти появи певних рівнів втрат, обов'язкового страхування кожного об'єкта угоди на користь компанії на термін дії договору.

Науковій складовій властиві ризики на стадії виникнення інновації, становлення інновації, впровадження або спаду інновації. Для їх нейтралізації і мінімізації встановлюється відповідність між технологіями здійснення операцій, штатним розкладом і системою управління ризиками, застосовується інтегрований алгоритм ідентифікації та управління ризиками інноваційної діяльності підприємств.

Ризик зміни кон'юнктури, помилкового вибору стратегії, незатребуваності продукції, логістичний ризик притаманні маркетинговій складовій. Основними способами нейтралізації і мінімізації ризиків є відмова від ненадійних партнерів, від проекту з невизначеним попитом або рівнем результатів, перенесення ризиків на третіх осіб та вихід з ринку.

На даному етапі проводиться аналіз ефективності проведених заходів щодо управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства, а

також розробляються критерії ефективності управління ризиками в інноваційній діяльності (рис.6).

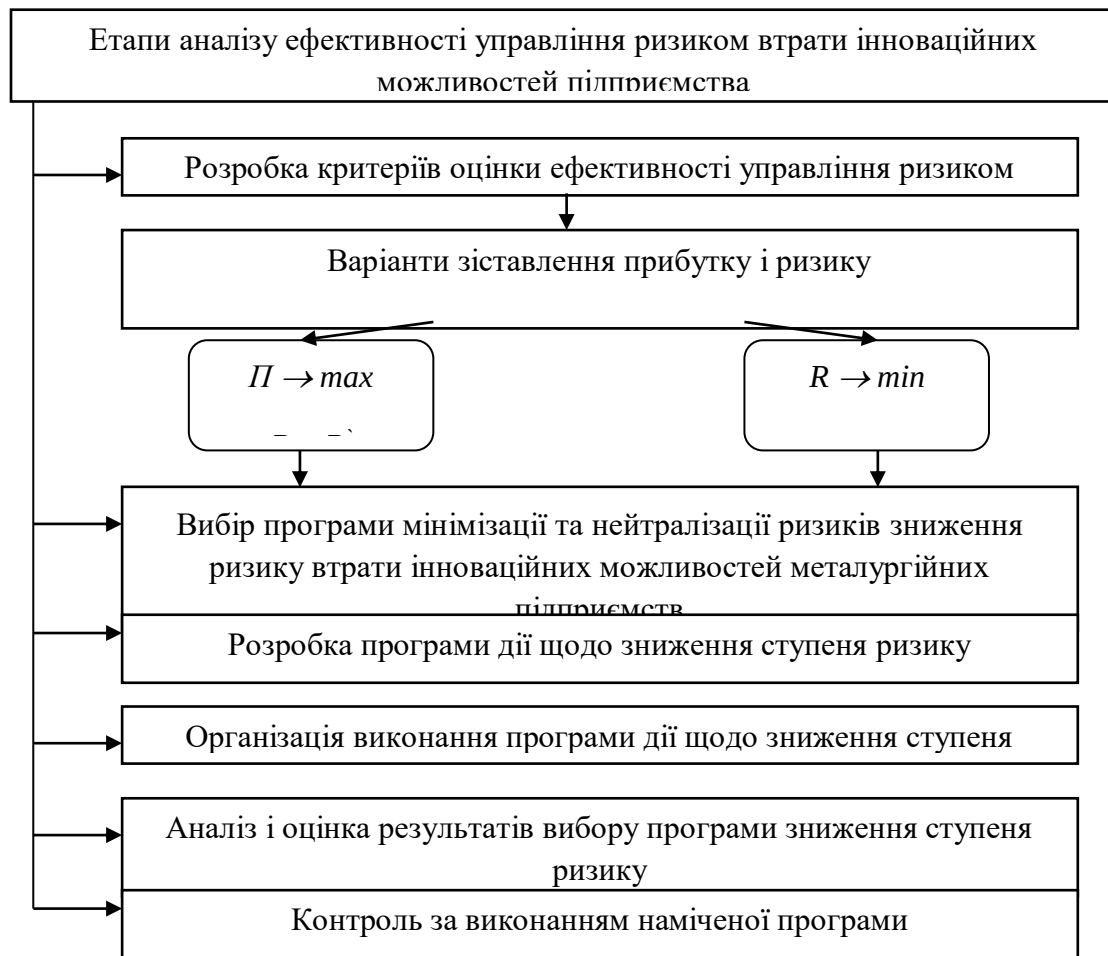

Рис. 6. Етапи аналізу ефективності управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства [8-12]

На основі наявної інформації про рівень імовірності настання ризику та величини імовірних втрат розробляються способи мінімізації та нейтралізації ризику втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств шляхом зіставлення «ризик-прибуток». Доцільно виділити дві основні моделі управління, які формалізують обрану програму поведінки на ринку.

Перша модель передбачає максимізацію прибутку (Π) при обмеженні рівня ризику (R') шляхом встановлення максимально допустимого його значення (R) [6]

$$\begin{aligned} \Pi &\rightarrow \max \\ R &\leq R' \end{aligned} \quad (4)$$

У другій моделі управління цільовою функцією є мінімізація ризику (R) при утриманні показників прибутковості на певному рівні – не нижчому за заданий (Π') [6]

$$\begin{aligned} R &\rightarrow \min \\ \Pi &\rightarrow \Pi' \end{aligned} \quad (5)$$

Формування програми щодо зниження ступеня ризику дозволяють обрати способи мінімізації та нейтралізації ризику втрати інноваційних можливостей металургійних підприємств. Організація виконання програми дії щодо зниження ступеня ризику передбачає визначення обсягів і джерел фінансування цих робіт, конкретних виконавців, термінів виконання тощо.

Вище розглянутий методичний підхід щодо процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства дозволяє заздалегідь прорахувати можливі ризики втрати інноваційних можливостей підприємства, нейтралізувати їх і створити такі виробничо-господарські умови, при яких шанс виникнення ризику в подальшому буде мінімізований, розробити критерії оцінки ефективності управління ризиками, максимально проаналізувати ризик втрати інноваційних можливостей підприємства, оперативно застосувати методи по мінімізації і нейтралізації, а також на заключному етапі управління ризиком розробити критерії ефективності управління. Використання алгоритму дозволяє створити інструментарій щодо забезпечення максимально якісного і оперативного аналізу ризику втрати інноваційних можливостей підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Розроблений методичний підхід щодо процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей підприємства дозволяє задіяти в управлінні ризиками найбільш значущі етапи контролю процесу управління ризиками і тим самим максимально їх знизити. Використання алгоритму дозволяє створити інструментарій щодо забезпечення максимально якісного і оперативного аналізу ризику втрати інноваційних можливостей підприємства, на основі якого розробляються заходи щодо нейтралізації або мінімізації його негативного впливу. Даний процес пристосовується до бізнес-процесів підприємства і представляє собою частину його оперативної діяльності та дозволяє задіяти в управлінні ризиком найбільш значущі етапи контролю процесу і, тим самим, максимально знизити його вплив на інноваційні можливості.

Перелік посилань

1. Большаков В. І. Чорна металургія і національна безпека України. *Вісник НАН України*. 2014. № 9. С. 48-58.
2. Бойко О. М. Інноваційне забезпечення розвитку промислових підприємств України. Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України : сайт. URL: http://iee.org.ua/files/conf/conf_article19.pdf.
3. Герасимчук Н. А., Мірзоева Т. В., Томашевська Т. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінка ризиків: навч. посібник. Видання 2-ге. Компринт. Київ, 2018. 335 с.
4. Геєць В. М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку ХХІ століття. *Банківська справа*. 2003. № 4. С. 3–32.
5. Герасимов А. Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности. *Инновации*. 2001. № 9. С. 9-10.

6. Донець Л. І., Шепеленко О. В., Баранцева С. М. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: навч. посібник. К.: ЦУЛ, 2012. 457 с.

7. Sharp U., Aleksander H., Bǎyly Dzh. (2001), Investments. INFRA-M, 100 p.

8. Новицький В. І. Імперативи інноваційного розвитку. *Економіка України*. 2007. № 2. С.45-48.

9. Очередько О. О. Інноваційна стратегія як сучасний інструмент управління розвитком підприємства. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2011. С.47–54.

10. Павленко І. А. Економіка та організація інноваційної діяльності: навч. посібник. вид. 2-ге, без змін. Київ : КНЕУ, 2006. 204 с.

11. Подреза С. М., Кам'янецька О. В. Особливості та проблеми побудови інноваційної стратегії в системі стратегічного розвитку підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. №7. С.48-52.

12. Рошка М. С. Методичний підхід до формування інноваційної стратегії торговельного підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2011. С.152-157.

References

1.Bolshakov, V. I. (2014), Ferrous metallurgy and national security of Ukraine [Chorna metalurhiia i natsionalna bezpeka Ukrainy], *Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine*, No 9, P. 48-58.

2.Boiko, O. M. Innovative Support for the Development of Industrial Enterprises of Ukraine Council for the Study of Productive Forces of Ukraine of NAS of Ukraine [Innovative support for the development of industrial enterprises of Ukraine. Council for the Study of Productive Forces of Ukraine NAS of Ukraine], available at: http://iee.org.ua/files/conf/conf_article19.pdf.

3.Herasymchuk, N. A., Mirzoieva, T. V., Tomashevskaya, T. V. (2018), *Rationale business decisions and risk assessment* [Obgruntuvannia hospodarskykh rishen i otsinka ryzykiv], Tutorial. The 2nd edition, Komprynt, Kiev.

4.Heiets, V. M. (2003), Innovative-innovative way of development - modernization project of development of Ukrainian economy and society of the beginning of the 21st century [Innovativno-innovatsiyni shliakh rozvytku – modernizatsiyni proekt rozvytku ukrainskoi ekonomiky i suspilstva pochatku 21 stolittia], *Banking*, No 4, P. 3-32.

5. Herasymov, A. E. (2001), Problems of Increasing the Efficiency of Innovative Activity [Problemy povysheniya effektivnosti innovatsionnoy deyatel'nosti], *Innovation*, No 9, P. 9-10.

6. Donets L. I., Shepelenko O. V., Barantseva S. M. (2012), *Rationale for business decisions and risk assessment* [Obgruntuvannia hospodarskykh rishen i otsiniuvannia ryzykiv], textbook. tool, K. : CUL, 457 p.

7. Sharp, U., Aleksander, H., Dzh., Bǎyly (2001), Investments,INFRA-M,100p.

8.Novytskyi, V.I. (2007), Innovative development imperatives [Imperatyvy innovatsiinoho rozvytku], *Ukraine economy*, No 2, P. 45-48.

9.Ocheredko, O. O. (2011), Innovation strategy as a modern tool for managing enterprise development [Innovatsiina stratehiia yak suchasnyi instrument upravlinnia

rozvytkom pidpriemstva], *Theoretical and practical aspects of economics and intellectual property*, P. 47-54.

10.Pavlenko, I. A. (2006), *Economics and organization of innovation [Ekonomika ta orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti]*, textbook, tool, kind. 2nd, unchanged. Kiev : KNEU, 204 p.

11.Podrieza, S. M, Kamianetska, O. V. (2006), Features and problems of building an innovative strategy in the system of strategic development of the enterprise [Osoblyvosti ta problemy pobudovy innovatsiinoi stratehii v systemi stratehichnoho rozvytku pidpriemstva], *Formation of market relations in Ukraine*, No 7, P.48-52.

12.Roshka, M. S. (2011), Methodical approach to formation of innovative strategy of trading enterprise [Metodychnyi pidkhid do formuvannia innovatsiinoi stratehii torhovelnoho pidpriemstva], *Sustainable economic development*, P.152-157.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 330.342; JEL Classification: O31, L26

Забашта Є.Ю. РОЗРОБКА МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ЩОДО ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ВТРАТИ ІННОВАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Мета дослідження полягає в дослідженні розробки методичного підходу щодо процесу управління ризиком втрати інноваційних можливостей. Ризики є елементами результатів виконання будь-яких господарських рішень в силу того, що є основною умовою процесу господарювання. Інноваційна діяльність завжди пов'язана з ризиком, який характеризується впливом певних факторів на результати діяльності, котрі не можна заздалегідь точно розрахувати. **Об'єктом дослідження** є процес управління ризиком втрати інноваційних можливостей. Постійне посилення конкуренції, нестабільність рівнів попиту і пропозиції, випереджаючі темпи розвитку техніки і технологій, різкі зміни валютних курсів, а також інші негативні фактори, що характерні для сучасної економіки, створюють умови, при яких виникає ризик втрати інноваційних можливостей підприємства реалізовувати інноваційні проекти, що негативно впливає на економічну ефективність інноваційної діяльності. Досліджено, що інноваційна діяльність підприємств має здійснюватися під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, що є не завжди сприятливе по відношенню до нього. **Методика дослідження.** Теоретичною і методичною основою дослідження стали публікації, монографії та наукові (аналітичні) розробки вчених з проблематики управління ризиками металургійного комплексу, також використані абстрактно-логічний та монографічний методи. **Результати дослідження.** Підприємства, які впроваджують інновації, можуть стикатися з різними видами ризиків, які зумовлені, перш за все, тимчасовим розривом між впровадженням нововведень і отриманням корисного результату,

фінансовими витратами на проведення заходів та ймовірними втратами при впровадженні нововведень. Отже, не виключена можливість нівелювання позитивного результату освоєння інновацій. З огляду на те, що основним джерелом інноваційної діяльності як і раніше залишаються власні кошти підприємств, а інноваційні проекти, як правило, досить ризиковані заходи, тому необхідно формування нових підходів до проблеми управління ризиком втрати інноваційних можливостей шляхом створення карти ризиків та програми їх мінімізації і нейтралізації, використання методики розрахунку ризиків. Особливо це важливо для металургійної промисловості, яка є стратегічно важливою галуззю металургійного комплексу, а тому потребує ґрунтовного дослідження перспектив розвитку, з урахуванням захищеності та можливості протистояти загрозам.

Ключові слова: інновації; інноваційний розвиток підприємства; металургійні підприємства; ризики; інноваційні можливості підприємства; інноваційна діяльність підприємства.

УДК 330.342; JEL Classification: O31, L26

Забашта Е.Ю. РАЗРАБОТКА МЕТОДИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ ПО ПРОЦЕССАМ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ПОТЕРИ ИННОВАЦИОННЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ

Цель исследования заключается в исследовании разработки методического подхода к процессу управления риском потери инновационных возможностей. Риски являются элементами результатов выполнения любых хозяйственных решений в силу того, что является основным условием процесса хозяйствования. Инновационная деятельность всегда связана с риском, который характеризуется влиянием определенных факторов на результаты деятельности, которые нельзя заранее точно рассчитать. *Объектом исследования* является процесс управления риском потери инновационных возможностей. Постоянное усиление конкуренции, нестабильность уровней спроса и предложения, опережающие темпы развития техники и технологий, резкие изменения валютных курсов, а также другие негативные факторы, характерные для современной экономики, создают условия, при которых возникает риск потери инновационных возможностей предприятия реализовывать инновационные проекты, негативно влияет на экономическую эффективность инновационной деятельности. Доказано, что инновационная деятельность предприятий должна осуществляться под влиянием внешней и внутренней среды, что является не всегда благоприятной по отношению к нему. *Методика исследования.* Теоретической и методической основой исследования стали, публикации, монографии и научные (аналитические) разработки ученых по проблематике управления рисками металлургического комплекса, также использованы абстрактно-логический и монографический методы. *Результаты исследования.* Предприятия, внедряющие инновации, могут сталкиваться с различными видами рисков, обусловленных, прежде всего, временным разрывом между внедрением новшеств и получением полезного результата,

финансовыми затратами на проведение мероприятий и вероятными потерями при внедрении нововведений. Следовательно, не исключена возможность нивелирования положительного результата освоения инноваций. Учитывая то, что основным источником инновационной деятельности по-прежнему остаются собственные средства предприятий, а инновационные проекты, как правило, достаточно рискованные мероприятия, поэтому необходимо формирование новых подходов к проблеме управления риском потери инновационных возможностей путем создания карты рисков и программы их минимизации и нейтрализации, использования методики расчета рисков. Особенно это важно для металлургической промышленности, которая является стратегически важной отраслью металлургического комплекса, поэтому требует тщательного исследования перспектив развития, с учетом защищенности и возможности противостоять угрозам.

Ключевые слова: инновации; инновационное развитие предприятия; металлургические предприятия; риски; инновационные возможности предприятия; инновационная деятельность предприятия.

UDC 330.342; JEL Classification: O31, L26

Zabashta E.Y. DEVELOPMENT OF THE METHODOLOGICAL APPROACH ON THE RISK MANAGEMENT PROCESS OF LOSS OF INNOVATIVE OPPORTUNITIES

The purpose of the study is to study the development of a methodological approach to the process of risk management of the loss of innovative opportunities. Risks are elements of the results of the implementation of any business decisions due to the fact that it is the main condition of the business process. Innovative activity is always associated with risk, which is characterized by the influence of certain factors on the results of activities that cannot be accurately calculated in advance. **The object of research** is the process of managing the risk of loss of innovative opportunities. Constant increase in competition, instability of supply and demand levels, outstripping the pace of development of engineering and technology, sharp changes in exchange rates, as well as other negative factors characteristic of the modern economy, create conditions in which there is a risk of losing the innovative ability of the enterprise to implement innovative projects, negatively affects on the economic efficiency of innovation. It is proved that the innovative activity of enterprises should be carried out under the influence of the external and internal environment, which is not always favorable in relation to it. **Research Methodology.** The theoretical and methodological basis of the study was steel, publications, monographs and scientific (analytical) developments of scientists on the problems of risk management of the metallurgical complex, and abstract-logical, monographic methods will also be used. **The results of the study.** Enterprises introducing innovations may face various types of risks, caused, first of all, by the time gap between the introduction of innovations and obtaining a useful result, the financial costs of events and the likely losses when introducing innovations. Therefore, the possibility of leveling a positive result of the development of innovations is not ruled out. Considering that the main source of

innovation is still the own funds of enterprises, and innovative projects, as a rule, are rather risky measures, therefore it is necessary to formulate new approaches to the problem of managing the risk of losing innovative opportunities by creating a risk map and a program to minimize and neutralize them, use of risk calculation methods. This is especially important for the metallurgical industry, which is a strategically important branch of the metallurgical complex, and therefore requires careful study of development prospects, taking into account security and the ability to withstand threats.

Keywords: innovation; innovative development of the enterprise; metallurgical enterprises; risks; innovative capabilities of the enterprise; innovative activity of the enterprise.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Забашта Євген Юрійович - аспірант кафедри підприємництва та бізнесу, Київський національний університет технологій та дизайну, м. Київ, Україна; e-mail: ezabashta@i.ua; Моб. 096-337-08-22.

Забашта Евгений Юрьевич – аспирант кафедры предпринимательства и бизнеса, Киевский национальный университет технологий и дизайна, г. Киев, Украина;

Zabashta Eugeniy Yurievich – graduate student of the Department of Entrepreneurship and Business, Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, Ukraine.